■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת במדבר ■ חסד שביסוד ■ כ"א אייר ה'תשע"ד ■ 21.05.2014 ■ גליון מס' 275 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

שמו ושם אמו

/ דוד גולדשמיד

על שרציתי להתפלל תפילה אחת כראוי, ושכחתי איך מתפללין ולמי מתפללין, עד שחסו עלי ורמזו לי מן השמים...

בעזרת השם יתברך שמו

פעמים רומז בעל הרמזים לאדם על ענייניו ועל הנצרך לו. אשרי מי שמוח לו בקדקדו להבין את הרמזים ששלחו לו מן השמים, ומיטיב את מעשיו.

אביב היה, וחמים. בתחילת השיעור נכנס המנהל אל כיתה ב"ת, בה עוסק אני בצאן קודשים ללמדם תורה. משפתח את הדלת, נשמע קול רעש גרירת כסאות, ועמדו הילדים לפניו כדי לַכַּבְּדו. סקר אותם המנהל במבט חודר, והניף ידו להושיבם, וכאשר שכך קול הכיסאות הנגררים שוב למקומם, הסתודד עימי המנהל בפינת החדר בכמה משפטים קצרים. שקט שרר בכתה, ומתח.

חס המנהל על הילדים, לבל יתהו הרבה. פנה אליהם ואמר:

"שימו-לב, כולם! ביום חמישי הבא, י"ד באייר הוא יום "פסח שני", נצא בעזרת השם לטִיוּ..."

לא סיים המלה "טיול" לצאת מבין שפתיו, וכבר נשמעו צעקות מכל עבר:

"יש! יש!"

"ניסע באוטובוס"?

"תודה, הרב, תודה!"

"איזה כיף!"

"אני מביא במבה!"

"הרב, מתי חוזרים"?

ועוד ועוד קריאות ושאלות הרבה כיוצא באלו, שילדים מורגלים בהן.

הפניתי פנים זעומות אל הכתה, שהרי אין תולין סורחנן של תלמידים אלא ברבם. אבל המנהל דווקא הראה להם פנים שוחקות, והיסה אותם בנחת:

"אתם לא רוצים לשמוע לאן נוסעים"?

עוד כמה ציחקוקים והתלחשויות ורמיזות רבות משמעות, והנה שקטה הכתה.

"ובכן, ניסע בעזרת השם ביחד עם הרב אַבְרוּם וכתה גימ"ל, לגליל. ראשית נבקר בטבריה, נפקוד את צִיוּן קברו של רבי מאיר המכונה "בעל הנס" משום מעשה שנספר לכם אם-ירצה-השם בדרך, נטבול בכנרת ונבקר בהר הארבל, ולקינוח ניסע לרבי שמעון. מסכימים"?

"מסכימים"! ענו כולם כאיש אחד בלב אחד.

לאו מלתא זוטרתא היא. לגליל!

אך בקושי הצלחתי שלא להוציא לבטלה את מה שנשאר מאותו היום, ואף מזה שלאחריו. ההתרגשות הייתה בשיאה, והילדים שלבם עמוס היה בחלומות ודמיונות - לא נתנו לב על תלמודם.

כיצד עברו עלינו אותם הימים כבר אינני זוכר, אך בהגיע י"ד באייר המיוחל הופיעו כל הילדים השכם בבוקר, בתיקים תְפוחים ובכובעים צבעוניים. איכשהו הושבתי אותם לתפילת שחרית ולאחריה יצאנו לדרכנו. הרב אַבְרוּם וכיתתו ישבו באחורי האוטובוס הישן והמקרטע, ואנו ישבנו בַּקִדְמה. ביקשתי לנצל את זמן הנסיעה לְשֵם סיפור, נטלתי את המיקרופון הישן הקלוף מציפוי מחמת פגעי הזמן, ופתחתי:

"היודעים אתם מהו פסח שני"?

בליל של קולות נשמע, תערובת קריאות מקריאות שונות:

"תביא לי ביסלי"!

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

איש על דגלו

אִישׁ עַל-דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשָׂרָאֵל (במדבר ב' ב').
בספרו "חמש דרשות"...

המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ

שומרי מצוות רבים מזמינים בשמחות את המשגיח לפתוח את בקבוק היין בטענה, כי המלצרים הם מחללי שבת. האם יש בעיה או לא?...

המשך בעמ' 4

סיפור לשבת

בזכות סעודת שבת

את המובא להלן, סיפר ראש ישיבת "פורת יוסף" הרה"ג יהודה צדקה זצ"ל. בזמן "טבח חברון"...

המשך בעמ' 5

שביבים

■ גניבה בהקדש
■ כשמקפידים על כללי הצניעות
■ "וביטל זאת הקללה"

המשך בעמ' 6

"הנהג, אפשר מזגן"?

"זוז מהחלון, אני תפסתי"!

ורק ילד אחד במבט רציני צעק: "אוכלים מצות"!

תיכף הבנתי שבדיוק על מצב כזה אמרו חז"ל כי "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע", והנחתי את המיקרופון מידי.

שארית הנסיעה הגלילה עברה עלינו בנעימים. טיילנו היכן שטיילנו, ראינו ושמחנו, ולפני החזרה מנחלת בני אשר אל נחלת שבט יהודה - טיפס האוטובוס במעלה ההר בחריקות והתנשפויות של זיקנה, ועצרנו אצל קברו של אותו צדיק. רבי שמעון בר יוחאי. מירון.

ירדו הילדים מהאוטובוס ברעש גדול, ונכנסנו בשמחה אל החצר הפנימית. כדי שלא להטריח על צעירי הצאן התפללתי איתם תפילה קצרה בחדרים הקטנים הסמוכים לאולם הגדול, ותיכף יצאנו אל החצר האחורית, שם הוציא איש-איש מהם את פתו וישבו לסעוד. ואני עובר ביניהם ומשגיח לבל יחסר דבר בסעודתם ולבל ישתובבו יתר על המידה כדרך הילדים, במקום שאינו ראוי לכך. גופי משוטט לו בחצר וליבי יוצא אל הקודש פנימה

נמלכתי בדעתי, נטלתי רשות מאת אַבְרוּם חברי שיואיל בטובו וייתן דעתו אף על שלי כפי שנותן דעתו על שלו, הנחתי הילדים בידיו ונכנסתי אל האולם הגדול. עומד אני וסביבי רוחשים רבים. אחינו בני ישראל. והנה החל הציבור להתפלל תפילת מנחה. שמחתי הרבה שאזכה להתפלל עמהם, אך ביקשתי לי סידור שיהא כרצוני ולא מצאתי. אמרתי: כנראה מן השמים מונעים אותי. כי כאשר מגיעים להתפלל מנחה אצל ציונו של הצדיק, מן הראוי להיטהר תחילה. חזרתי ויצאתי לי אל החצר, ונכנסתי אל החדרון שמָן הצד. עוד מימי ילדותי הכרתי היטב את החדרון הזה ואת המקווה הישנה שהייתה בו. שכמה פעמים נטלנו אבא בקיץ אל חדרי הנופש במושב מירון, והיינו אחי ואני יוצאים אל הציון הקדוש כדי להתפלל תפילת שחרית, ומשוטטים זמנים הרבה בחצרות ובחדרים שסביב לציון. עד שהיה אבא בא לבקשנו, היו יוצאות רוב שעות היום.

נענעתי ראשי לזכרונות-ילדות, פשטתי בגדי וירדתי לטבול. קרירים מדי היו המים, ומעופשים מעט. ליבי רחב בקרבי: הנה זוכה אני לטבול לכבוד הצדיק ולכבוד תפילת המנחה, ומי עוד זוכה לכך בסתם יום של חול?

עליתי ונסתפגתי ויצאתי אל החצר כשפאותי רטובות, ודעתי זחוחה עלי. הפעם תהיה זו תפילת מנחה לכתחילה שבלכתחילה. נטלתי ידי בדקדוק שש פעמים לסירוגין בכיור הארוך שבצד החצר, ניערתי אותן מן הטיפות ובאתי אל קיטון של "הכנסת אורחים" כדי לשתות כוס תה, למען יהיה ליבי פנוי לתפילה. מגש עוגות היה מונח שם בצד התה, ולפי הסימן "מג"ע - א"ש" שנתנו חכמים בסדר הברכות, יש לברך "מזונות" קודם שיברך "שהכל". בירכתי ואכלתי עוגה כדי ליישב דעתי לתפילה, וכדי שלא אקלע לספק ברכות אכלתי עוד אחת. שתיתי את התה ובירכתי ברכות "מעין שלש" ו"בורא נפשות" בכוונה, וחזרתי ונכנסתי אל חדרי התפילה והלימוד.

טרחתי הרבה עד שמצאתי סידור שהיה כפי רצוני: לא גדול מדי, כדי שאוכל להחזיקו בידי אחת בעת התפילה, ולא חדש מדי, שחביב עלי הישן. לא ישן מדי שמא דפיו קרועים מרוב שימוש ולא תימצא לי מילה בשעה שאצטרך לה, ועיקר - שדפוסו נאה ואותיותיו מאירות עיניים, ושכריכתו שלימה לבל ייתלש לי דף בעת שאהיה שקוע בתפילתי, ואהיה חלילה מחסר את הֶקְדֵּש. ועל הכל שיהא בנוסח שנתרגלתי בו מבית אבא. נוסחאות הרבה של תפילה יש להם לישראל, עוד מיום שנקרע להם הים לשנים-עשר קרעים, ועברו בהם שבט-שבט בשביל המיוחד לו.

לבסוף נזדמן לי סידור כזה בדיוק, וששתי עליו כמוצא שלל רב.

כשחזרתי ונכנסתי אל האולם הגדול, בוודאי כבר יצאה לה רביעית השעה מאז הלכתי לטבול. עמדתי בפתח, ואמרתי בנחת את הפסוק "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך, אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך". השתחוויתי כנגד ההיכל ונשקתי למזוזה. אחר נכנסתי בצעד מתון, ואמרתי בעת הליכתי ג' פסוקים שראיתי נהגו לאמרם בעת שנכנסים לבית הכנסת: "ה' צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה. ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך. ה' הושיעה, המלך יעננו ביום קראנו".

תפילת מנחה נסתיימה זה מכבר, והנה תיכף מתחיל לו מניין נוסף. ביקשתי לי מקום נוח לתפילתי: שיהא אל-מול הקיר, כמו שנאמר בחזקיה "וייסב פניו אל הקיר", ושיהא סמוך לציון הקדוש, כדי שאם תיסח עלי דעתי ואבקש להרהר בתפילתי בדברים של מה-בכך, אביט בציון ותיכנס יראת שמים בליבי. שיהא לי מקום לשבת לשם אמירת נפילת אפיים שלאחר החזרה, ושיהיה השולחן נקי ופנוי לפני, כדי שאוכל להניח תפילין דרבינו-תם בנחת. ועל הכל שלא יהא צפוף, ושלא יהא סמוך למעבר כדי שלא ידחקו בי העוברים והשבים ונמצאתי מבטל כוונת התפילה.

חגרתי מתני ב"גַרטעל", הוא אותו אבנט שחור ארוג, כמנהג החסידים, ואמרתי פתיחת אליהו הנביא זכור לטוב, לפי שמועילה לפתיחת הלב. אחר פתחתי את התיק הרקום והוצאתי ממנו אותן תפילין דרבינו תם שנתתי בשעתו לאבי המרוחם. הנחתי את התפילין על זרוע שמאלי ועל קדקדי ללא ברכה, לפי שאינן אלא מנהג, ואין מברכין על המנהג.

כרכתי שלש כריכות על האצבע האמצעית, ואמרתי פסוקי האהבה שבין קודשא-בריך-הוא לכנסת ישראל: "וארשתיך לי לעולם. וארשתיך לי בצדק ובמשפט, ובחסד וברחמים. וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'".

בין כך ובין כך כבר עמדו הציבור לומר "קדושה", ושמחתי מאד, מפני שאם-כן, יש לי כעת פנאי לומר את פרשת הקרבנות והקטרת הקטורת בנחת, עד שיתחיל המניין הבא.

רק בירכתי מוחי נצנץ לו ההרהור: ומה בדבר כל הילדים שהותרתי באפס מעשה בחוץ, שעה כה ארוכה? ומה בדבר אברום שאנוס להשגיח עליהם לבדו עד שאחזור? אלא שהייתי עסוק בהכנות לתפילה, שהפעם תהא בוודאי תפילה מיוחדת במינה. אין לי פנאי כעת לזוטות מעין אלו "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. הנה אנחנו באים להתפלל תפילת מנחה שתיקן יצחק אבינו עליו השלום, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו והריני מקשר עצמי בתפילתי לכל הצדיקים האמיתיים שבדורנו ולכל הצדיקים האמיתיים שוכני עפר, קדושים אשר בארץ המה" יישבתי דעתי לתפילה, ואז באה לי מחשבה אודות אבי עליו השלום. הכרזתי ביני לבין עצמי, שכל מה שוודאי אתפלל בשמחה ובהתלהבות גדולה כעת, יהיה לעילוי נשמתו. ולוואי ויהא הוא מסייעני בתפילתו מן-השמים בסיוע שיש בו ממש. מיד נשתלשלו להן מחשבותי מעניין לעניין, ולא נתקררה דעתי עד שהקדשתי את התפילה המיוחדת הזו שאתפלל היום כבן המתחטא לפני קונו, גם לזכות אשתי שתחיה וילדי, ולרפואת כל חולי עמו ישראל.

נזכרתי ניגון חגיגי שמנגנים בו "אשרי יושבי ביתך" שלפני תפילת מוסף בימים הנוראים, וביקשתי לפתוח בו את תפילתי. אלא שתוך-כדי-דיבור כבר החל החזן בקדיש שלפני שמונה עשרה. התרעמתי עליו בליבי עד-מאד על מהירותו, שהרי אין לו לאדם לעבור לפני התיבה, אלא למי שהוא מרוצה לציבור, ושלא יקצר מדי בתפילתו במקום שראוי להאריך. אך כאשר ראיתי כי כבר עמד הציבור לתפילת שמונה עשרה של לחש, סיימתי "אשרי" בחטיפה ועמדתי אף אני עמהם. כיוונתי רגלי, הנחתי ידי על לוח ליבי כמנהג של ענווה שנהג

אבי עליו השלום בעת שהתפלל, עצמתי עיני ופתחתי: "ה', שפתי תפתח, ופי יגיד תהילתך". יהי רצון שאזכה סוף-סוף עכשיו, אחרי כל ההכנות, להשתפכות הנפש כפי שכתוב בספרים הקדושים.

"ברוך אתה השם". שמו של מי שאמר והיה העולם הוא קדש קודשים, נורא ונשגב מאד. אני מבקש לכוון באמירתי את השם הקדוש בכל הכוונות שנזדמנו לי מעודי ועד היום הזה, והנה אינן. מנסה ומנסה בכל כוחי להיזכר - ומעלה חרס בפי. מחפש תחבולות כנגד היצר הרע - והנה הוא מרקד לעומתי. השתוממתי מאד: מדוע אינני זוכר כיצד לכוון באמירת שם השם?

נתחכמתי לחשוב על מורי ורבי, רבי יצחק הזקן, שלמדתי תורה מפיו. שמא יַמשכו להם דברים אחר המראה. חשבתי וחשבתי עד שחשתי בראשי, ולא עלתה אפילו דמות דיוקנו אל-מול פני.

ביקשתי להעלות בזכרוני את ספסלי בית המדרש שלמדתי בו תורה, אולי מתוך כך אהה נזכר בדבר מן הדברים המרובים ששניתי ושלמדתי שם. לא הצלחתי לראות בעיני רוחי אפילו את צורת הבית, שעשיתי בו שנים הרבה.

מה-זה אירע לי? היכן התורה שלמדתי מרבותי, וכל מה שזכיתי לחדש בעצמי? היכן הן אותן שעות של התבודדות, שיחות חברים אל-תוך הלילה בעניינים של עבודת ה'? היכן דברי אגדה ומדרש? היכן מאמרי חסידות ששגורים על לשוני? איפה כל אותם "שמועס" של מוסר ששמעתי בשיחות-חברים אל תוך הלילה? הערות מהחברותא שלי בכולל? דברי חכמה ששמעתי מאשתי?

תמיד נחשב אני אצל חברי לבעל "כח הדיבור". איפה "כח הדיבור" שלי? לאן פרח לו?

והריני עומד כאיש נדהם, והדיבר נעתק מפי.

לסוף, נכנעתי. אכוון רק את פירוש המילות. ואף שאין זו תפילה מן-המובחר, עם-זאת שמה תפילה. התבוננתי במילים שבסידור, והנה האותיות מקפצות למולי. רק פירוש פשוט של הדברים ביקשתי, והנה אינני יודע מה פי סח.

עצבות גדולה נפלה עלי.

"גומל חסדים טובים" - נא עשה עמדי חסד. הן ראית כמה נתאמצתי להתפלל לפניך תפילה אחת כהלכתה!

"וזוכר חסדי אבות" - ריבונו של עולם, עשה נא למען אבות-אבותי שקידשו שם שמים בארץ ובגולה. עשה למען הצדיק הטמון כאן. עשה למענך אם לא למעני!

וההד חוזר אלי מקירות ליבי: "ני, ני"

נתערבבה לי תפילתי. וכל-כמה שנתאמצתי לבקש על צרכי, ועל צרכי עמו ישראל שמרובים הם, ולא עלתה בידי.

מלמלתי המילים ללא כל חיות, והרגשתי מרומֶה. איך זה שאחרי כל ההקדמות וההכנות - נטל ה' ממני את הדעת?

אולי הייתי צריך לעלות קודם לתפילה, ולהדליק נר במתקן הנרות שעל הגג? ועוד, כנראה שאין אכילה ותפילה יכולות לדור בכפיפה אחת. טעות הייתה בידי לאכול עוגה לפני התפילה. אולי היה עלי לשבת בתענית היום, כשידעתי כי אגיע אחרי הצהרים אל מקום קדוש זה?

בכל חללו הגדול של האולם לא היה די להחזיק את צערי.

מאחורי המחיצה עומדות להן הנשים. על-פי-רוב, מתפללות הן את תפילתן בשקט. לפי ש"כל כבודה בת מלך פנימה", וגנאי הוא לאשה שתרים קולה בפני הגברים.

אלא שבאותה שעה עמדה שם אשה אחת, מן-הסתם מאותן הנשים הפשוטות, העטופות בשמלה חסרת צורה ומטפחת צבעונית, אשר באות לתנות צערן לפני הבורא יתברך ולפני הצדיק. שקט היה האולם.

איש-איש שקוע בתפילתו, והנה החזן כבר פוסע אחורנית ותיכף יתחיל את החזרה ויתעורר המקום לחיים. עוד אני עומד בתוך סחרחורת מבוכותי, ולפתע החלה היא לצעוק.

"ריבונו סל עולם" זעקה מאחורי המחיצה בקול צרוד, במבטא כבד של יוצאי צפון-אפריקה, שמתיזים את החי"ת והעי"ן, ומדגישים הרפוי, ומוציאים את כל האותיות השיניות בקול שריקה קלה:

"תרחם על בניימין בן מז'ל, סיהיה בריא"!

רק זה עוד היה חסר לי. אם עוד היה איזשהו סיכוי שאזכה להתפלל היום, כבר נגוז הוא ונעלם בתוך צעקותיה של האשה ההמונית הזו. הבטתי נזעם כולי על המחיצה מאחוריה בקע הקול וגערתי:

"נוּ, נוּ, שַׁא! שְׁשְׁשָׁ!"

והיא - כאילו כלום אינו נוגע לה. הן עכשיו צועקת היא להשם, ומה לה "שְׁשְׁשָׁ" ומי לה "שַׁא"? והנה היא כבר ממשיכה בדבריה, כאילו אין איש סביבה. כאילו לא עומדת היא בתוך קהל ועדה:

"ריבונו סל עולם, בִּבְּקשה, תסלח ז'יווג הגון לבת סלי ז'קלין. תראה אותה, כבר עוד מעט בת סלוסים. והעיקר, ריבונו סל עולם. תחז'יר בתשובה סלמה את דוד בן מרים. רחמנות עליו כמה הוא מסכן. לא תורה, לא תפילה, כל היום חוסֵב רק על עצ'מו, ובכלל סכח סיס עוד אנסים בעולם. אז' מה הפלא סהוא בעצ'בות כז'ותי? ריבונו סל עולם. אני מבִּקשת ממך. תחז'יר בתשובה סלמה את דוד בן מרים"!

קפאתי על עמדי כאותה אבן שיש של המצבה הגדולה, המכוסה פרוכת. אמת, הרבה "דוד" בעולם, והרבה בני מרים. אך מיד כששמעתי שמי ושם אימי מפורש יוצא מפיה של אותה אשה, מיד נסתלקו להם כל אותם בלבולים ומבוכות, ונמצאתי מפקיר עצמי שלא מרצוני אצל שר של דמעות. פרצתי בבכייה רבה.

"ריבונו של עולם, החזירני בתשובה שלמה, אני דוד בן מרים"!

מיד ראיתי בבהירות של כאב את מילות התפילה, אלא שלא נזקקתי להן עוד. התייפחתי כילד אשר נשמטה ידו מתחת יד אמו בשוק ההומה, והרי הוא הולך ומבקשה ופניו דאוגות ועיניו בוערות - עד שמוצאה. ומשמצא את אמו הוא גועה בבכי, שהרי רק כשמצאה יש לו על מי לבכות ולמי יוליך דמעותיו

מעתה לא שמעתי עוד דבר. לא את אותה אשה טובה שהמשיכה לבקש על קרוביה וידידיה וכל המצטרך להם, לא את שליח הציבור שפתח בחזרת הש"ץ ואמרה עד תומה, ומיד דילג על נפילת אפיים והמשיך ואמר קדיש שלם על קיבול תפילות - שהרי אין נופלין אפיים היום, לפי שיום של שמחה הוא. רק כאשר החלו המתפללים להתפזר איש לדרכו - התעוררתי. זה שנים לא התפללתי כך, מעומק-עומקים של הלב.

לא היו דקות מועטות עד שיצאתי החוצה. וכשיצאתי החוצה מפוייס יצאתי, ושמח. רק נוחם היה בליבי על הילדים, ועל חברי מצמצתי בעיני מחמת שמש של אחר הצהרים שזרחה בחוץ. חיפשתי את הילדים, ומצאתים משחקים להם בשמחה במגרש החניה האחורי שהיה ריק באותה שעה, וַאֲבִרוּם יושב לידם ומעיין בספר. כשהגעתי אליהם, חיבקתי ונישקתי אותם באהבה רבה, כאילו זה יובלות שלא התראינו.

אם נצטער חברי אֲבִרוּם מאריכות הזמן שעשיתי בפנים, אם ביקש להתנצח עימי או לעקוץ אותי בדברים - הנה משראה את פני הנפוחות ועיני האדומות נתחרט ולא אמר מאום.

"מצטער", פלטתי בלחש.

"אין דבר. וַיְיטֶער"! (הלאה) אמר, ומיד אספנו את הילדים ועלינו לאוטובוס.

* מתוך אתר "הקול היהודי" / חדשות ליהודים שמחים

איש על דגלו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אִישׁ עַל-דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר ב' ב')

בספרו "חמש דרשות" (עמ' 89) כותב הגרי"ד סולוביצ'יק: "אם תשאלנה, איך אני כיהודי תלמודי מביט על דגל מדינת ישראל ואם יש לו בכלל ערך הלכתי? אענה לכם פשוט: אינני גורס בכלל מקסם של דגל וסמלים טכסיים כמותו. היהדות שוללת פולחן עצמים גשמיים ברם אל נא נצעלם מדין בשולחן ערוך כי 'הרוג שנהרג בידי עכו"ם, קוברים אותן בבגדיו, כדי שיראה את דמו ויקום, שנאמר: ונקתי דמם לא נקיתי' במילים אחרות, בגדי יהודי מקבלים קדושה מסוימת כשהם מוכתמים בדם קדוש. והדברים קל וחומר בן בנו של ק"ו לדגל כחול לבן, שטבל בדמם של אלפי צעירים יהודים שנפלו במלחמת השחרור בהגנתם על הארץ והישוב (דתיים ולא דתיים, כי האויב י"ש לא היה מבדיל), יש בו ניצוץ של קדושה, הנובע ממסירות-נפש והקרבה עצמית." אמת, דבריו של הגרי"ד סולוביצ'יק נאמרו בהקשר לשלילת התפיסה של "תנועות דתיות אחרות" המתחבטות במעמדה הדתי של מדינת ישראל, ומעלות ספקות אם מותר או אסור להניף את הדגל הכחול-לבן, אבל גם לפי הגדרתו אין לדגל ערך לכתחילה מפני עצמו, אדרבא "היהדות שוללת פולחן עצמים גשמיים", והוא מוצא לדגל "הכשר הלכתי" לא מצד עצמו אלא מפני שהגיע לדרגת בגדם של הרוגי גויים.

אולם לאחר עיון במקורות, בתורה ובחז"ל, אין אנו זקוקים להכשר זה, אנו רואים שהתורה לא רק שלא שללה את הדגל אלא קבעה אותו לכתחילה במחנה ישראל והוא שימש כאחד המרכיבים לצביונו של המחנה היהודי. בלכת ישראל במדבר נצטוו מפי הגבורה "אִישׁ עַל-דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". התורה לא הסתפקה בנס ערטילאי ללא סמל או צורה אלא לכל שבט ושבט היה צבע מיוחד וסמל מיוחד: "כל דגל יהיה לו אות, מפה צבועה תלויה בו, צבעו של זה לא כצבעו של זה, כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחושן, ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו" (רש"י) והוסיף עליו הנצי"ב שלא רק לכלל השבט היה דגל מיוחד אלא "כל בית אב היה דגל בפני עצמו קטן, באותה צורה של דגל הגדול מכל שבט. אך היה כל בית אב רשום עליו: א' ב' ג', והיינו דכתיב: 'באותות לבית אבותם' - כל בית אב אות שלו". וכך מובא במדרש תנחומא (במדבר י): "איש על דגלו - שכל אחד יכיר את דגלו, כדי שיהיו ניכרין בני ראובן לעצמן ובני שמעון לעצמן". לדגל היה תפקיד להחדיר את הגאווה השבטית בכל אחד ואחד משבטי ישראל. כבר משחר ההיסטוריה הישראלית מכירה התורה בערך הלאומי שיש לדגל.

תפקיד הדגל במחנה ישראל לא היה רק כלפי פנים: "כדי שיהיו ניכרין בני ראובן לעצמן ובני שמעון לעצמן" אלא לפי המדרש (תנחומא) הדגל היה כעין תעודת זהות של העם כולו: "אמר הקב"ה יש לעכו"ם דגלים ואין חביב עלי אלא דגלו של יעקב, שנאמר: 'איש על דגלו'.". הדגל משמש גם אחד מסממני הזהות הלאומית השומרת את העם מפני התבוללות. וכך אמרו במדרש: "זה שאמר הכתוב: 'מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה' - קדושים וגדלים היו ישראל בדגליהם, וכל אומות העולם היו מסתכלין בהם ותמהים ואומרים: מי זאת הנשקפה כמו שחר? אמרו להם אומות העולם: הדבקי לנו ובואי לך אצלנו ואנו עושים אתכם שלטונים ודוכסין והגמונים. וישראל אומרים להם: שמא אתם יכולים ליתן לנו כגדולה שנתן לנו אלוקינו במדבר: בדגל מחנה יהודה, בדגל מחנה ראובן, דגל מחנה אפרים, דגל מחנה דן, יכולים אתם לעשות כך לנו. ועוד כשאנו חוטאים והוא מוחל לנו - ומסיים שם המדרש - מכאן למדנו שהיו הדגלים גדולה וכבוד".

צדק הרב סולוביצ'יק שדגלים וגינוני מלכות כשלעצמם אינם ערך, אך יחד עם זאת אין הם צריכים להכשר מפני קדושתם של בגדי הרוגי עכו"ם אלא הדגלים כשרים מצד עצמם, והתורה הכשירה אותם מפני היותם תורמים לכבוד ולגדולה לאומה וכך מובא במדרש (במדבר רבה פ' ב'): "אף בלעם הביט בהם ויצאה עינו כנגדן, שלא היה יכול ליגע בהם, שנאמר: 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל' - אלו הם הדגלים. התחיל אומר מי יכול ליגע בבני אדם אלו?! - ומסיים המדרש - מכאן למדנו שהיו הדגלים גדולה וגדר לישראל".

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

עזרא קניגסברג מפתח תקוה שואל: שומרי מצוות רבים מזמינים בשמחות את המשגיח לפתוח את בקבוק היין בטענה, כי המלצרים הם מחללי שבת. לעומתם יש האומרים שזו רק "הרחקה" ואין בזה בעיה. האם יש בעיה או לא? האם יש הבדל בין יין מבושל ליין שאינו מבושל? האם "הרחקה" מחייבת או לא או שמא זה רק בגדר הידור? ואם אכן זה רק בגדר הידור למה להעליב את המלצרים?

תשובה: אנסה לבאר את העניין:

א) נפסק להלכה בשולחן ערוך[א] שמגע של גוי ביין אוסר את היין מדין 'סתם יינם'. כמו כן נפסק להלכה[ב] שיהודי המוגדר כ'מומר' דינו כגוי להרבה דברים, ובין השאר גם לעניין זה, שהיין הנמזג על ידו אסור בשתייה.

ב) יש מהפוסקים שכתבו שמומר אוסר רק את היין שמזג מהבקבוק אבל היין הנשאר בבקבוק מותר[ג].

ג) בשולחן ערוך מבואר דיהודי שמחלל שבת בפרהסיא, מוגדר כ'מומר'.[ד]

ד) אמנם בדברי כמה מהפוסקים בדורות האחרונים מצאנו כמה סברות להקל ביהודים המחללים שבת המצויים בזמנינו, שאין הם מוגדרים כמומרים[ה].

ה) גוי שנוגע ביין מבושל אינו אוסר את היין, וכל האיסור נאמר רק ביין שאינו מבושל[ו].

נאמרו בראשונים כמה הגדרות מה נחשב 'בישול', ועל פי זה נחלקו פוסקי זמנינו[7] אם יין מפוסטר נחשב כמבושל לעניין זה או לא.

מעתה: אם המלצר למחלל שבת והיין מפוסטר, יש למקלים על מי לסמוך - לאפשר למלצר למזוג להם את היין לכוס, לסמוך על הפוסקים הסוברים שפסטור נחשב כבישול, וכן לסמוך על ההקלות במחללי שבת שבדורנו. אך אם היין אינו מפוסטר, מכיוון שלא בכל 'מחלל שבת' שייכים סברות ההיתר של הפוסקים הנ"ל שלא להחשיבם כמומרים, וכן הסברות הנ"ל לא מוסכמות על כל הפוסקים, ובכל מקרה לגופו, יש להחמיר שלא לשתות ממזיגתו, אלא ימזוג לעצמו, ואם חושש שהמלצר ייעלב מכך, אז יימנע משתיית יין באותה חתונה[8].

א - יורה דעה סימן קכ"ג סעיף א'.
ב - אבן העזר סימן קכ"ג סעיף ב', וראה ב"י יו"ד סימן קי"ט בשם תשובת הרשב"א ושו"ת הריב"ש סימן ד', וע"ע שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סימן ת'.
ג - עיין שו"ת יבי"א חלק א' יו"ד סימן י"א אות כ"א - כ"ג.
ד - שולחן ערוך יורה דעה סימן ב' סעיף ה'.
ה - עיין שו"ת יבי"א חלק א' יו"ד סימן י"א שהאריך להביא את כל דברי הפוסקים בעניין זה, ותוכן דבריהם שיש להגדיר חלק ממחללי השבת כ'תינוקות שנשבו' וכן יש מהם שעל אף שהם מחללים שבת מאמינים הם בקב"ה ולראיה שעושים קידוש בליל שבת וכדו', וא"כ אין הם כ'מומרים' ועוד דיש בדברי הפוסקים הגדרות מחמירות להגדר של 'מחלל שבת בפהרסיא' וממילא לא כל מחלל שבת יכול להיכלל בהגדרה זו.
ו - שולחן ערוך יורה דעה סימן קכ"ג סעיף ג'.
ז - עיין שו"ת מנחת שלמה ח"א סימן כ"ה, שו"ת אגרות משה יו"ד ב' נ"ב, ושו"ת שבט הלוי ב' נ"א ועוד.
ח - עיין ש"ך לשו"ע יו"ד סימן קי"ב ס"ק כ"ו.

סיפור לשבת

בזכות סעודת שבת

את המובא להלן, סיפר ראש ישיבת "פורת יוסף" הרה"ג יהודה צדקה זצ"ל.

בזמן "טבח חברון", אשר היה חלק מ"מאורעות תרפ"ט", עת טבחו באכזריות רבה ערבים מוסלמים ביהודי העיר בעיצומו של שבת קודש, י"ח באב תרפ"ט - באותם ימים התגורר במקום הרה"ג פרנקו זצ"ל. באותה שבת נוראה, התפלל הרב תפילת שחרית בבית הכנסת עם הנץ החמה. לאחריה, הוא שב לביתו והחל ללמוד כהרגלו, תוך כדי המתנה לאשתו שתסיים תפילתה, ואז יסעדו שניהם את סעודת השבת. לפתע שמע הרב שגר בקומה השנייה זעקות מחרידות בוקעות מהחצר. הוא פנה לחלון לראות מה פשר הזעקות, ולתדהמתו ראה את הערבים רוצחים בעינויים קשים ומרים את שכנתו מלמטה, וזעקות שוד ושבר בוקעות מבתי היהודים בסביבה.

מיד קרא הרב לאשתו ואמר לה: "הערבים שוחטים ביהודים, הם רצחו את השכנה שבקומה הראשונה, ובכל רגע צפויים הם לעלות לקומה זו, טלי ידיים, ונקיים מצווה חשובה בטרם נמות!". "איזה מצווה אתה רוצה שנקיים במצב זה?", שאלה הרבנית. והרב השיב לה: "מצוות סעודת שבת, כי זו מצווה יקרה עד מאד בשמיים". כבשה הרבנית את דמעותיה ופחדיה ועשתה רצון בעלה, ולקול ההמולה מסביב החלו לסעוד סעודה שנייה של שבת. לא עברו כמה רגעים, ובפתח הדירה ניצב קצין בריטי שאמר להם: "באתי לחלץ אתכם, כי חייכם בסכנה. שני חיילים ילוו אתכם לרכב הצבאי אשר יוביל אתכם לירושלים". בדרכם לירושלים, הורה הרב לחיילים להביאו לביתו של הרב שאול צדקה (אביו של הרה"ג יהודה צדקה, מספר המעשה), אשר הוא מכירו. לאחר שנתבהרה התמונה נתגלה גודל הנס שהתרחש, שהרי התברר לאחר מעשה, שהשוטרים הבריטים ששלטו באותה תקופה בארץ ישראל סירבו להתערב ולהרחיק את הפורעים, והם נמנעו מלהגן על היהודים. איש לא ידע לומר, מי היה קצין זה? ומדוע הוא החליט להציל דווקא את הרב פרנקו? אולי היה זה מלאך משמיים, אשר הופיע בדמות קצין בריטי בכדי להציל את הרב והרבנית, בזכות סעודת השבת שערכו.

ממעשה זה אנו למדים את גודל רום מעלת סעודות השבת, ומכאן נוכל להסיק בקל וחומר, את גודל החשיבות של המארח בסעודות השבת אחים יקרים, החפצים לטעום את טעמה הערב של השבת.

(מתוך הירחון "אור עליון")

שביבים / שאול שיף

גניבה בהקדש /

הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א*

בפרשתנו (במדבר ד' כ') כתוב: ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו. ובמסכת סנהדרין (דף פ"א ע"ב) שנינו: "הגונב את הקסוה - קנאין פוגעין בו. מאי קסוה? אמר רב יהודה: כלי שרת. והיכי רמיזא? דכתיב: 'ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו'". ע"כ.

לדעת הסמ"ג, הלאו של גניבת הקסוה נמנה כלאו בפני עצמו. לעומתו סוברים החינוך והרמב"ם, כי דברי הגמרא אינם אלא רמז בלבד, ואיסור גניבת הקסוה כלול בלאו של "לא תגנובו" הנאמר בכל גניבת ממון.

והקשו בספר "מרפסין איגרי" בפרשתנו, וז"ל: במסכת בבא מציעא (דף ס"א ע"ב) שואלת הגמרא: לשם מה זקוקים אנו ללאו של "לא תגנובו" ללמדנו שאסור לגנוב ממון, והלא זאת יכולים אנו ללמוד מאיסור ריבית ואונאה. (ע"ש), ואם אכן הלאו של "לא תגנובו" כולל גם את איסור גניבת הקסוה, כיצד ניתן ללמוד שאסור לגנוב את הקסוה מאיסור ריבית ואונאה, והלא הקדש נתמעט מריבית, וגם אין אונאה להקדש. ועל כרחך שאיסור גניבת הקסוה לא נלמד ממה שנאמר "לא תגנובו"?

קושיה נוספת: כיצד ניתן לומר שאיסור גניבת הקסוה כלול בלאו של "לא תגנובו", והלא בפסוק נאמר (ויקרא י"ט, י"א): "לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו", ו"עמיתו" פירושו: רעהו, ובמקומות רבים בש"ס שנינו: "רעהו ולא הקדש"?

קושיה נוספת: ידועים דברי ה"אתוון דאורייתא" (כלל ג'), שלא קיימת מציאות של גניבה מהקדש, כי אם "מעילה", שכן "לה' הארץ ומלואה", ובכל מקום שנמצא ההקדש "בגזא דרחמנא איתיא". כיצד, אם כן, ניתן לומר שאיסור גניבת הקסוה כלול בלאו של "לא תגנובו"? עכ"ל.

א) תירץ שם הרב חיים בש שליט"א, וז"ל: בספר חידושי רבינו חיים הלוי (מעילה דף ח' ע"א) כתב, שיסוד איסור "מעילה" הוא מהלכות גזל הקדש. כלומר, כשם שלגבי הדיוט נאמר איסור "גזילה", כך בהקדש נאמר איסור "מעילה", וגדרי שני האיסורים שווים המה, ובמקום שאחד מהם לא קיים, גם חבירו אינו. לביאור זה, דין מעילה הוא חיוב ממוני, ולא מהלכות איסור והיתר.

מעתה, גם לשיטת הרמב"ם שגניבת הקסוה אינה נמנית כלאו בפני עצמו, ואם כן היא חלק מהלכות גניבה, אך ודאי שאינה נכללת בהלכות גניבה או גזילה של הדיוט, אלא נכללת היא בהלכות גזילה של הקדש, וממילא שכלולה היא באיסור "מעילה". על פי ביאור זה, מתיישבות היטב שלושת הקושיות הנזכרות. עכ"ל.

ב) ולענ"ד י"ל בס"ד שלמרות המובא במנחת חינוך (תחילת ספר במדבר), שלדעת הרמב"ם איסור גניבת הקסוה נכלל בלאו של: "לא תגנובו", אין זה בדווקא, ויתכן גם להכלילו בלאו של "לא תגזול", שגם הוא נאמר בגזילת ממון. בפסוק זה לא נאמר "רעהו" או "בעמיתו", ועל כן לא נתמעטה גזילת הקדש מלאו זה.

ג) ועל הקושיה השניה נראה לתרץ עוד בס"ד שהנה הנאמר בפסוק "בעמיתו", אין כוונתו על כל האיסורים הנאמרים בפסוק, אלא רק על סופו: "ולא תשקרו איש בעמיתו". אבל בשאר הלאווים הנאמרים בפסוק זה: "לא תגנובו ולא תכחשו", אין חילוק בין הדיוט לבין הקדש.

* מחבר הספר "גם אני אודך"

כשמקפידים על כללי הצניעות

"אני חוזרת בתשובה, התחתנתי בגיל לא צעיר (35), ובכל זאת שמרתי בהקפדה רבה על "הלכות צניעות" בכל מהלך ההיכרות שלי עם בעלי, (7 חודשים כולל תקופת האירוסין).

אני מודה ומתוודה שהיו לי הרבה חששות, פחדים והתלבטויות בעניין, אבל באיזשהו שלב החלטתי שאני הולכת עם הקב"ה באש ובמים, יהיו התוצאות אשר יהיו, ולא עוברת על רצונו ויהי מה, והחלטתי לקפוץ למים באומץ ובנחישות, בלי לפחד כלל לגבי עתידי.

בפגישות שהיו לי עם בחורים, הצהרתי בגאון, כשהיה צורך בכך, שאני מקפידה על כללי הצניעות וההלכה, ולהפתעתי הרבה, רוב הבחורים מאוד העריכו את העניין, (למרות שחלקם, בעצמם, לא הקפידו על ההלכות שבינו לבינה), והמשיכו להיפגש איתי, והיו כמה שאפילו דיברו על חתונה.

כשהכרתי את בעלי הוא לא היה משומרי ההלכה המובהקים (18 השנים שבהן היה גרוש החלישו אותו), והיה קשה לו להאמין שהוא יתחתן עם בחורה בצורה כזו, אבל הוא כיבד את רצוני, ומאוד רצה בחברתי, והעניין כמעט לא הפריע לו.

כבר אחרי 5 פגישות הוא החל לדבר איתי ברצינות לגבי העתיד (ואני עוד בכלל לא הייתי שם).

במקביל, כדי להפיג כמה חששות שהיו לי בעניין, שמא אפסיד אותו - חיזקתי את האמונה בקב"ה, והתפללתי שלא יהיה ריחוק בינינו. וברוך השם הקב"ה שמע תפילותיי, וליל הנישואין והכלולות היה אחד הדברים המרגשים בחיי.

בעלי היום בפירוש מודה, שיכול להיות, שאם לא הייתי "שומרת נגיעה", לא בטוח כלל שנושא הנישואין היה עולה בשלב כה מוקדם על הפרק, אם בכלל.

אני, שבעברי הייתי חילונית, ולצערי הרב לא שמרתי על הלכות התורה הקדושה, רואה את ההבדל ביחס של הגברים ובכבוד שניתן לי, כאשר כן הקפדתי על כללי המוסר והצניעות, הן בלבוש והן במעשים. מה גם, שכשלא שמרתי עליהם לא זכיתי להתחתן, למרות שנורא רציתי.

אם לא שומרים על צווי ההלכה, אזי הבחורים קלי הדעת והמוסר שואלים את עצמם למה בעצם למהר להתחתן?....

אני מקווה שמכתבי זה ובו סיפורי האישי, יחזק עוד בנות שחוששות לעמוד על דעתן בשמירת ההלכה, שמא הבחור לא ירצה אותן בגלל זה, כי בדיוק ההיפך הוא הנכון. אם אתן בפנימיות שלכן תאמינו שזו דרככן, ואתן לא צריכות להתנצל עליה, ותדבקו בה בגאווה, אף גבר ראוי לא יירתע. ומי שכן יירתע, הוא ממילא כנראה לא מספיק רציני להתחתן, וזו גם דרך סינון מעולה, עבור בחורים לא רציניים. הכול מניסיון רב שנים. תאמינו לי.... / בברכה, ענבל

(קראתי ב"אור עליון")

"וביטל זאת הקללה"

מדוע מכונה רבי יעקב, נכדו של רש"י, "רבנו תם"?

בספרא (פרק ה' אות ג') מובא שהקללה של "ותם לריק כוחכם" (פרשה קודמת) היא, שהוא משיא את בתו ונותן לה ממון הרבה,

ולא הספיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו, נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו, משום שמדין תורה בעל יורש את אשתו.

והנה רבנו תם תיקן (מובא בספר הישר סי' תשפח), שאם מתה האישה תוך י"ב חודש לנישואיה בלא זרע, מחזיר הבעל את הנדוניא לאב או ליורשים, וכתב שם: אח"כ נזכרתי מה ששנוי בתורת כהנים, ונתתי הודאה למקום שזכינו לצאת מהיות כראויים לתוכחות, ששנינו בפר' התוכחה "ותם לריק כוכחם", וכשם שיצאנו מזאת כך נצא מכל גזירות רעות ונתבשר שמועות טובות ושלום על ישראל.

ובהגהות מהרי"ד על הספרא (לרבי יעקב דוד בידרמן זצ"ל אב"ד וישגראד, נדפס בתורת כהנים הוצ' סיפרא בסוף הספר עמ' כ"ג) כתב: נתגלה לי בחלום בשנת תרי"ד בחודש אייר, שלכן נקרא רבי יעקב איש תם, "רבינו תם", עבור שהוא תיקן תיקון חזרת הנדוניא וביטל זו הקללה של "ותם לריק כחכם".

(מתוך "קב ונקי")

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il